

TEMEL BİR DEĞER OLARAK DEDE KORKUT'TA MİSAFİRPERVERLİK VE İZZETİ İKRAM

Müzeyyen ALTUNBAY*

ÖZ

Toplumun kültürel mirasının bir parçası olan misafirperverlik, adeta Türk kimliği ile özdeşleşmiştir. Dini ve milli bir görev olarak benimsenen, gelenek-göreneklerde önemli bir yer kaplayan misafirperverlik, davetli ya da davetsiz olarak eve gelen kişinin en iyi şekilde ağırlanması ve uğurlanması esasına dayanır. Türk kültüründe misafirperverlik kadar izzeti ikram da öne çıkar. Gelen konuğu, eldeki imkânları da kullanarak, yedirip içirme Türk misafirperverliğinin bir parçasıdır. Geleneksel Türk misafirperverliğinin en güzel örneklerinin görüldüğü eserlerden biri Dede Korkut Hikâyeleri'dir. Dede Korkut Hikâyeleri'nde misafirperverlik ve izzeti ikramla ilgili olarak öne çıkan toylardır. Her yıl verilen büyük şölenler olarak tanımlanan toyların; boyları bir araya getirme, kutlamalar yapma, Han'ın büyüklüğünü gösterme, önemli bir karar alma vb. gibi nedenlerle yapıldığı görülür. Bununla birlikte misafirperverlikte sosyal statünün kişinin başarılarıyla ilgili olması ve misafirlikteki konumunu hatta ikramları dahi etkilemesi önemli bir ayrıntı olarak görülmektedir. Bu çalışmada misafirperverlik ve izzeti ikram konusu, geleneksel olarak her yıl verilen ziyafet (toy), gelen misafiri ağırlama, hayır duası alma, adabı muâşeret, hediye takdim etme ve ikram edilen temel yiyecek-içecekler başlıklarıyla birlikte ele alınmış olup konu Dede Korkut anlatılarından örneklerle sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Misafirperverlik, Türk misafirperverliği, izzeti ikram, Dede Korkut, değerler eğitimi.

HOSPITALITY AND TREAT AS A BASIC VALUE IN DEDE KORKUT'S STORY

ABSTRACT

Hospitality, which is a part of the community's cultural heritage, is identified exactly with Turkish identity. Adapted as a religious and national duty, and also by occupying an important place, hospitality is based on hosting the people visiting you whether they are invited or not and seeing them off in a best way. In Turkish culture, treating the guests with courtesy also stands out. Offering them food and beverages at home is a part of Turkish hospitality. Dede Korkut's stories is one of the works in which the greatest examples of traditional Turkish hospitality are seen. In Dede Korkut's stories, toys are prominent on hospitality, and courtesy. Toys, great feasts given each year, are held with the aim of bringing all clans together, celebrating and showing the greatness of Han, taking a significant decision etc. In addition, it is apparent that social status is related to people's success and has an impact on courtesy in hospitality. In this study, hospitality, respect and honor, feast held annually (toy), hosting the guests, benediction, good manners, giving presents, and foods and beverages offered at home are studied as subjects and the subject is presented by using the examples in Dede Korkut's story.

Anahtar Kelimeler: Hospitality, Turkish Hospitality, courtesy, Dede Korkut, values education

Giriş

Arapçadan dilimize geçen misafir ya da Türkçeleştirilmiş hâliyle konuk, kısa süre için bir başkasının evine giden ve ağırlanan kişiye verilen addır. Bu nedenle misafirlikte geçicilik söz konusudur, yani daimi olarak bir yerde kalıcı olan kişi misafir olarak adlandırılmaz. Divan-ı Lügat'it Türk'te konuk ile ilgili olarak *konuklamak* sözüne rastlanmaktadır. Bu sözün Oğuzlardan başkasının dilinde, birisinin ev sahibinin rızası olmadan bir evde geceleme anlamına geldiği belirtilmiştir (Divan-ı Lügat'it Türk, 339).

Türk yaşam biçiminde misafirlik dinî ve örfî olmak üzere iki kısımda incelenebilir. Misafirliğin dini boyutunda ayet ve hadisler etkili iken, örfî boyutunda geleneksel

* Dr., Giresun Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

uygulamalar yer alır. İslamiyet'e göre misafirliğin süresi –ev sahibine rahatsızlık verilmemesi amacıyla- üç gün olarak belirlenmiştir. Karadağ'a göre (2008: 60-61) “*Bir kimsenin misafir olması için konuk olduğu yerde belli bir süre kalması gerekir. Bu sürenin alt sınırı mevcut olmamakla beraber, en fazla kalabileceği süre üç gündür. Bu sürenin aşımında ev sahibi açısından bazı zorluklar doğabilir.*” Bu nedenle ev sahibini sıkıntıya sokmamak için misafirlik süresi uzun tutulmaz.

Misafir ağırlama geleneği diğer Türk boylarında da görülmektedir. Azeri Türkçesinde *gonag*; Başkurt Türkçesinde *kunak, mösafir*; Kazak Türkçesinde *konak, meyman*; Kırgız Türkçesinde *konok, meyman*; Özbek Türkçesinde *mehmân*; Tatar Türkçesinde *kunak, mósafir*; Türkmen Türkçesinde *mihmân* ve Uygur Türkçesinde *konak, mehman* (TDK) olarak yer bulan adlandırmalardan hareketle mihman ve konuk kelimelerinin daha çok kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Geleneksel Türk misafirlik anlayışının geçmişi İslamiyet'in kabulünden çok daha eskiye dayanır. Türk halk kültüründe geleneksel misafirliği ve bununla birlikte kapıya gelenin geri çevrilmediğini anlatan en güzel deyimlerden bir tanesi “Tanrı misafiri” deyimidir. Bu tabir, ansızın gelen tanıdık ya da tanımadık kişiler için kullanılmakta olup günümüzde hâlen geçerliğini korumaktadır. Darda kalan, kalacak yeri olmayan veya yiyecek-içecek yönünden sıkıntı çeken kimselerin herhangi bir kapıyı çalıp “Tanrı misafiriyim.” deyip ihtiyacını söylemesi neticesinde o kişinin geriye boş çevrilmediği bilinmektedir. Teknolojinin ve modern yaşam biçiminin büyük oranda baltaladığı misafirlik günümüzde daha çok kırsal kesimlerde devam etmektedir. Bu nedenle şehir merkezlerinde “Tanrı misafiri” denilerek çalınan kapılar yok denecek kadar azdır. Bunda elbette güvenlik meselesi önemli bir etkindir. Ancak yine de Türk halk kültürü denince misafirperverlik hâlen tartışılmaz bir değer olarak kabul edilmektedir. Hâlen bazı köylerde varlığı devam eden “köy odası” geleneği ile modern anlamda bazı kamu kurum ve kuruluşlara ait olan “misafirhaneler” geleneksel Türk misafirperverliğinin bir göstergesidir. Bununla birlikte evlerde var olan misafir odaları, misafir takımları hatta çok ince birer ayrıntı olarak kabul edilecek olan misafir havlusu, misafir terliği gibi özel eşyalar da aynı düşüncenin bir sonucudur. Tanrı misafiri deyiminin yanı sıra “*Misafir kısmeti ile gelir. Konuk gelen eve kut gelir.*” atasözleri kültürel bir zenginlik olan misafirperverliğin kutsallığına işaret etmektedir. Bununla birlikte Alevi-Bektaşî geleneğinde “Mihman Ali'dir” sözünün ayrıca ele alınması gerekmektedir. Bu söz Alevi-Bektaşî geleneğinde gelen her misafirin Hz. Ali gelmiş gibi kabul gördüğünü belirtmektedir. Bu açıdan, Türk kültüründe önemli olan misafirperverlik, sadece geleneksel bir uygulama olarak düşünülmemeli ve dini inançtan etkilendiği göz ardı edilmemelidir. “*Kaçan ki Hak Teala bir eve rahmet ve bereket virmeli olsa ol eve evvel konuk gönderir*” (Aksoy, 1996: 200) ifadesi de bu düşünceyi doğrular niteliktedir.

Misafir-ev sahibi ilişkisi incelendiğinde ilk dikkati çeken misafirin karşılanmasıdır. Gelen misafirin karşılanması, Türk kültüründe âdeta ritüeli andıran uygulamalar ile olur. Misafir, ev sahibi tarafından kapıda karşılanır, içeriye buyur edilir, eldeki imkânlar neticesinde en iyi şekilde ağırlanır ve giderken tekrar kapıya kadar geçirilip uğurlanır. Kutsal bir görev gibi yapılan tüm bu uygulamalarda İslamiyet ile birlikte eski Türk örf ve âdetlerinin etkisi göz ardı edilemez. Yüzyıllardır süregelen misafirlik anlayışı başta yazılı eserler olmak üzere sözlü geleneğe de yansımıştır. Yazılı ve sözlü kaynaklar aracılığı ile konuk-ev sahibi arasındaki ilişki ile misafirlik uygulamalarına dair bilgiler edinilmektedir.

Konuk ve ev sahibi arasındaki ilişkiyi en iyi anlatan ifadelerden biri olan “Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır” sözü aynı zamanda misafirin ev sahibine olan vefa duygusunu dile getirmektedir. Türk geleneğindeki misafirperverliğe dair gerek toplumumuzda gerekse diğer toplumlarda olumlu bir algının olduğu söylenebilir. Hatta misafirperverlik, Türk toplumunun önde gelen temel değerlerindedir.

Türk misafirperverlik anlayışında eve gelen misafirden hiçbir karşılık beklenmez, aksine onu rahat ettirebilmek için el birliği ile çalışılır. Türk halk kültüründe geniş yer tutan misafirlikle ilgili atasözlerin fazlalığı da misafire ve misafirliğe dair farklı bakış açılarını yansıtmaları bakımından önemlidir. Bu atasözü ve deyimlerin birçoğu, misafirin önemini ifade ederken bazıları da ev sahibi misafir ilişkisinin nasıl olması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle bu tür atasözlerindeki konu ile ilgili anlatım, bir nevi adabımuaşeret hükmündedir. Türk atasözleri içerisinde misafirlikle ilgili olanlar;

- a. Misafirliğin öneminden bahsedenler,
- b. Misafir ve misafirliğe dair olumsuz algı içerenler,
- c. Misafirlikle ilgili adabımuaşereti ortaya koyanlar

olmak üzere üç kısımda incelenebilir. Misafirperverliğin öneminden bahseden ve geleneksel Türk misafirperverliğini anlatan atasözleri şunlardır.

“Adam adama yük değil, can gövdeye mülk değil. Ev sahibi misafirin hizmetkârıdır. Gelene git denilmez. Konuğa hürmet eyle eğerci kâfir olsa da. Konuğun rızık ardından gelir. Konuk sevenin sofrası boş kalmaz. Misafir kısmet ile gelir. Misafir misafir üzerine olur, ev ev üzerine olmaz. Misafir on kısmetle gelir; birini yer dokuzunu bırakır. Misafirin ayağı uğurludur” (Yurtbaşı, 2012: 370).

Misafirliğe dair olumsuz algı barındıran atasözleri çok az olmakla beraber birçoğunun geleneksel misafirlik anlayışıyla bağdaşmadığı ortadadır.

“Bir yemem diyenden kork, bir oturmam diyenden. Deveci ile konuşan (görüşen) kapısını büyük acar (açmalı). Gel demek kolay ama git demek güçtür” (Aksoy, 1993)

“İnsan eti-yükü ağırdır. Gelirse hane boş, gelmezse daha hoş. Misafir misafiri istemez, ev sahibi ikisini de. Misafiri horoz olanın arpa kalmaz ambarında.” Görüldüğü gibi misafirin sevildiğini belirten atasözleri diğerlerine göre daha fazladır. Bununla birlikte misafirlikte nasıl davranılması gerektiğini anlatan atasözleri de hayli geniştir. Yurtbaşı’na göre “Bir Türk, evine gelen misafirine kusursuz bir şekilde hizmet edip, saygı göstermeyi görev bilir. Davetsiz gelen misafirin kendisine sunulan hizmette kusur aramaması gerekir. Ne bulursa onunla yetinir. Ziyaretler yıldırarak kadar sık tekrarlanmamalıdır. Davet edilmediğimiz yere gidip ev sahibini zor durumda bırakmamak görgü gereğidir. Bir ziyarete giderken küçük hediyelerle ev sahibinin gönlünü almak da bir nezaket gereğidir. ...” (Yurtbaşı, 2012: 370). Bu nedenle özellikle misafirliğin süresinin yanı sıra misafirlikteki ev sahibi-konuk ilişkisi, ikram vb. gibi hususlarla ilgili olarak da atasözleri ile mesaj verilir.

“Şaşkın misafir ev sahibini ağırlar. Dağdan gelir bağdakini kovar. Misafir umduğunu değil bulduğunu yer” gibi atasözleri misafirin nezaket ölçülerinden ayrılmaması gerektiğini ve gittiği yerde kalıcı olmadığını vurgulamaktadır. Misafirliğin süresini anlatan atasözleri ise daha çok gelen kişinin sınırı aşıp ev sahibine rahatsızlık vermeye başladığını ima etmektedir.

“Dosta çok varan kişi ekşi yüz görür. Misafir üç gün misafirdir. Konuğa ‘Git.’ demezler, altına yatak çekmezler. Sık gidersen dostuna yatar arka üstüne. Balıkla misafir üç gün oluncaya kadar.” (Yurtbaşı, 2012: 370-371). Misafirlikle ilgili diğer atasözleri ise şunlardır:

“Konuk ev sahibinin devesidir, nereye bağlarsa orada durur. Köylü ‘Misafir kabul etmeyiz.’ demez, ‘Konacak konak yoktur.’ der. Davetsiz gelen giden döşeksiz oturur. Çağrılan yere erinme, çağrılmayan yere görünme. Akşamdan sonra misafir gelenin aşısı ya bir soğan ya bir söven.” (Yurtbaşı, 2012: 370-371). “Kurda konuk (komşu) giden, köpeğini yanında götürür. Aydedeye misafir olmak, dağların misafir aldığı mevsim, misafir gibi oturmak, misafir kalmak, misafir misafiri (dilenci dilenciye) istemez (sevmez), ev sahibi ikisini de, misafirin umduğu ev sahibine iki öğün olur” (TDK).

Modernleşmenin getirdiği bazı olumsuz sonuçlardan etkilenen toplum yaşamının giderek bireyselliğe doğru kaydığı görülmektedir. Köyden kente göçle birlikte yaşanan hayat mücadelesi, büyük şehirlerde ve metropol kentlerde var olan güvenlik sorunu gibi hususlar misafirliği giderek azaltmakta ve geleneksel misafirlik anlayışına büyük darbe vermektedir. Akbalık’ın da belirttiği gibi “Misafirperverlik insanları birbirine yakınlaştıran önemli bir değerdir. İnsanların birbirine konuk olması, birlikte yiyip, içip eğlenmesi onları birbirine yaklaştırır. Toplum içindeki bağları kuvvetlendirir. Bu yüzden bu değeri canlı tutma, gelecek nesillere aşılama son derece önemlidir.”(Akbalık, 2015: 115) Temel bir değer olan misafirperverliğin devamlılığı için geleneksel misafirlik anlayışının unutulmaması gerekir. Bunu devam ettirmenin bir yolu var olan yazılı ve sözlü ürünlerden hareketle toplumun misafirperverliğe olan bakış açısını ortaya koymak ve bunu eğitimin her kademesinde kültür aktarımı yoluyla genç kuşaklara aşılayabilmektir. Günümüzde öğretim programlarında yer verilen temel değerlerin yanı sıra bazı lisansüstü çalışmalarda da (gerek yüksek lisans gerekse doktora düzeyinde) konunun ele alındığı ve temel değer odaklı çalışmaların yapıldığı görülmektedir.

Özkartal tarafından 2009 yılında “İlköğretim Sanat Etkinlikleri Dersinde Dede Korkut Destanı’nın Milli Değerlerin Kazanılmasına Etkisi” başlıklı çalışma yapılmıştır. Yapılan bu çalışmada örnekleme random yöntemle seçilen 54 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada sürecin başlangıcında deney ve kontrol grubu öğrencileri arasında ön test başarı durumları ve ön tutumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken araştırma sonucunda bu farklılığın deney grubu lehine döndüğü tespit edilmiştir. Çevik (2014) tarafından hazırlanan “Türkçe Öğretim Programlarında Değerler ve Dede Korkut Hikâyeleri’nin Değerler Açısından İncelenmesi” başlıklı çalışmada araştırmacı tarafından Türkçe Öğretim Programlarında yer verilen değerler ile Dede Korkut’ta yer alan değerler ele alınıp incelenmiştir. Sonuç olarak, Çevik (2014) “değerlerden en fazla sevgi (74) değerine yer verildiğini, bunu sırayla dayanışma (47), saygı (43) değerlerinin izlemekte olduğunu; en az hoşgörü (3) değerine yer verildiğini, bunu sırayla kanaatkarlık (6) ve misafirperverlik (9)” değerinin izlediğini tespit etmiştir.

Yaman ve diğerleri (2015) tarafından yapılan “Dede Korkut Çizgi filminde Yer Alan Değerler” başlıklı çalışmada Dede Korkut çizgi filminin dahi onlarca değeri kazandırmada önemli etkisi olduğu belirlenmiştir. Yaman ve diğerlerinin tespitine göre (2015: 245) “Dede Korkut çizgi filminde özellikle dostluk, doğruluk, saygı, ahlak kuralları, dinî değerleri geliştirici iletiler, yardımseverlik, özgüven, sabır, empati, toplumsal kurallar, liderlik ve sorumluluk değerlerinin ön planda tutulduğu” tespit edilmiştir. Bu nedenle Dede Korkut,

devrin önemli bir şahsiyeti olduğu kadar günümüze bıraktığı anlatılar ile de yol gösterici kimliğini devam ettirmektedir.

Türk kültüründe misafirperverliği anlatan birçok yazılı ve sözlü eser bulunmaktadır. Bu açıdan Dede Korkut anlatıları birçok konuda temel kaynak olduğu gibi misafirperverlik konusunda da başlı başına birer kaynak özelliği taşımaktadır.

1. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmada, Türk kültürünün temel değerlerinden biri olan misafirlik ve misafirperverlik ele alınmış, Dede Korkut anlatıları örnekleminde eski Türk kültüründe geleneksel misafirperverlik anlayışının tespiti amaçlanmıştır.

2. Çalışmanın Yöntemi

Nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi çalışmanın yöntemini oluşturmaktadır. Kavramsal yapının ortaya konmasının ardından konu, “Türk kültürünün temel eserlerinden biri olan Dede Korkut anlatılarında geleneksel Türk misafirperverliği nasıl yer almaktadır?” sorusundan hareketle belirlenmeye çalışılmıştır.

3. Dede Korkut Anlatılarında Misafirperverlik ve İzzeti İkrâm

M. F. Köprülü'nün Türk edebiyatını terazinin bir ucuna yerleştirmesi, diğer ucuna Dede Korkut'u koyup bu tarafın ağır geldiğini söylemesi Dede Korkut anlatılarının değerini ifade eden önemli bir tespittir. 15. ve 16. yüzyılda yazıya geçirilen Dede Korkut anlatılarının Dresden ve Vatikan olmak üzere iki nüshası bulunmaktadır. Ergin'in tespitiyle “*Dede Korkut Kitabının Dresden nüshası bir giriş ile on iki destanî hikâyeyi içine almaktadır. Vatikan nüshasında ise girişten başka hikâyelerin yalnız altı tanesi vardır*”(Ergin, 2011: 3). Bu anlatılar tamamıyla Türk kültürünü yansıtan en eski kaynaklar arasında yer almaktadır. Bir diğer adıyla “Kitâb-ı Dedem Korkud alâ Lisân-i Tâ'ife-i Oğuzan” olarak da bilinen Dede Korkut anlatılarından Oğuz Türklerine dair birçok konuda bilgi sahibi olunmaktadır. Tespit edilen bilgiler hem geçmişin aydınlatılmasında hem de geleceğe ışık tutulmasında ve temel değerlere sahip çıkılmasında önemli bir yer tutmaktadır. Bu nedenle çalışmada önce Dede Korkut anlatılarında misafirlikle ilgili bilgiler tespit edildi. Çalışma, *toylar ve misafirlik, misafirlikle ilgili uygulamalar ve adabımuâşeret, gelen misafire yapılan ikramlar* başlıkları altında ele alındı.

a. Toylar ve Misafirlik

Dede Korkut¹ anlatılarında misafirlik ile ilgili ilk dikkati çeken “toy” geleneğidir. Toyları sadece ziyafet olarak tanımlamak doğru değildir. Sosyal bir işlevi de olan toylar, aynı zamanda birer danışma meclisi hüviyetindedir. Duymaz'a göre “*Oğuz Kağan Destanından Dede Korkut'a kadar anlatılan toylarda belli başlı ortak noktalar dikkat çeker. Bunlar daha ziyade tasvirî mahiyette hâkimiyet sembolleridir. Bu semboller aynı zamanda Türk-Oğuz toplumunun töresini, değerler sistemini de ortaya koyar. Dede Korkut'ta özellikle Bayındır Han'ın toyları için kalıp ifadeler dikkat çeker. Buna göre önce han 'yerinden örü turar', 'ala çadır diker', 'İç Oğuz Taş Oğuz bigleri yıgnak olur' ve müteakiben 'yeme içme' gelir.*

¹ Bu çalışmada H. Erbay editörlüğünde 2014 yılında TOBB tarafından yeniden basılıp Türk kültürüne armağan edilen Dede Korkut Kitabı ile Muharrem Ergin'in Dede Korkut Kitabı I adlı eserler temel alınmıştır.

Toyların bir başka unsuru ise 'kengeş' yani meşveret ve müzakere etmektir" (Duymaz, 2005: 40). Duymaz ayrıca toyları;

1. Doğum öncesi toyları,
2. Erişkinliğe geçiş toyları
  - a. İlk av toyları,
  - b. Ad koyma toyları,
  - c. Evlilik toyları,
3. Akın toyları,
  - a. Akına çıkış toyları
  - b. Akın dönüşü zafer toyları
  - c. Yağma toyları/Potlaç/Kenliyü
4. Ölüm toyları/Yuğ (Duymaz, 2005)

olmak üzere dört ana başlıkta sınıflandırmıştır.

Dede Korkut'ta dört anlatıda Bayındır Han tarafından düzenlenen toylara rastlanmaktadır. Bayındır Han, Oğuzlar içinde güçlü, sözü dinlenir, saygın bir Han'dır. Bu nedenle sık sık toy düzenlediği ve Oğuz'un ileri gelenlerini buraya davet ettiği görülmektedir. Bayındır Han'ın verdiği toylara (dolayısıyla misafir ağırlamasına) dört anlatıda rastlanmaktadır. Bunlardan ilki Dirse Han Oğlu Boğaç Han anlatısıdır.

"Bir gün Kam Gan oğlu Han Bayındır yirinden turmuş idi. Şami günlüğü yir yüzine dikedürmüş idi. Ala sayvanı gök yüzine aşanmış idi. Bin yirde ipek halıçası döşenmiş idi. Hanlar hanı Han Bayındır yılda bir kerre toy idüp Oğuz biglerin konuklar idi" (Ergin, 2011: 77).

İkincisi Bay Büre Bey Oğlu Bamsı Beyrek anlatısıdır.

"Han'ım Hey!

Kam Gan Oğlu Han Bayındır yirinden turmuş idi. Kara yirün üstüne ağ ban ivin dikedürmüş idi. Ala sayvan gök yüzine aşanmış idi. Bin yirde ipek halıçası döşenmiş idi. İç Oğuz Taş Oğuz bigleri, Bayındır Hanun sohbetine dirilmiş idi" (Ergin, 2011: 116). Buradaki toyun daha çok danışma amaçlı olduğu anlaşılmaktadır.

Üçüncü toy, Kazılık Koca Oğlu Yigenek anlatısında görülmektedir. Bayındır Han tarafından düzenlenen bu toyda da yine Oğuz'un ileri gelenlerinin hem hasbıhal ettiği, görüş alışverişinde buldukları hem de yiyip içip eğlendikleri anlaşılmaktadır. Bayındır Han tarafından düzenlenen toyların sonuncusu Begil Oğlu Emren anlatısında görülmektedir. Bayındır Han'dan başka Salur Kazan'ın da toy düzenlediği ve konuk ağırladığı görülmektedir. İlki, Salur Kazan'ın Evinin Yağmalandığı adlı anlatı, diğeri ise Salur Kazan'ın Tutsak Olup Oğlu Uruz'un Onu Tutsaklıktan Çıkardığı adlı anlatıdır.

"Salur Kazan yerinden kalkmıştı, doksan başlı ban evlerini kara yerin üzerine diktirmişti. Doksan yerde ala ipek halı döşenmişti. Seksen yerde büyük kazanlar kurulmuştu. Altın ayak sürahiler dizilmişti. Dokuz kara gözlü, güzel yüzlü, saçı ardına örülü, göğsü kızıl düğmeli, elleri bileğinden kınalı, parmakları nakışlı, sevimli kâfir kızları, güçlü Oğuz beylerine kadeh dolaştırıp içiriyorlardı (Ed. Erbay, 2014: 585).

Görüldüğü gibi toylar, boyun ileri gelenleri tarafından düzenlenen, bir bakıma kişinin mevkisini-gücünü gösteren büyük toplantılardır. Bu toylarda misafir ağırlama, gelen misafirin

en iyi şekilde yedirilip içirilmesi, ikramda kusur edilmemesi bir gerekliliktir. *Seksen yerde büyük kazan kurdurmak, ipek halılarla döşetmek, altın sürahilerle donatmak* vs. toyların azametini gösterdiği gibi beylerin de şanını göstermektedir. Bununla birlikte kişilerin toylardaki ya da diğer davetlerdeki konumundan oturuşuna kadar her şeyin belli bir düzen içinde yapıldığı ve herkesin kendi statüsüne göre yerleştiği anlaşılmaktadır.

b. Misafirlikle İlgili Uygulamalar ve Adabımuâşeret

Dede Korkut anlatıları incelendiğinde Türk misafirliği ile ilgili birtakım uygulamalar olduğu görülmektedir. Bunlardan ilki misafirlerin oturma düzenidir. Söz gelimi Dirse Han Oğlu Boğaç Han anlatısında Bayındır Han oğlu ya da kızı olmayan Dirse Han'ı kara otağa oturtmak suretiyle cezalandırır. Sosyal yapı gereği ak otağa oğlu olanları kızıl otağa kızı olanları oturtan Bayındır Han evlat sahibi olmayanları kara otağa layık görür ve onları kara koyun yahnisi ile ağırlar.

“Kimin ki oğlu kızı yok, kara otağa kondurun, kara keçeyi altına döşeyin, kara koyun yahnisinden önüne getirin, yerse yesin yemezse kalsın gitsin!” demişti. Oğlu olanı ak otağa, kızı olanı kızıl otağa kondurun; oğlu kızı olmayanı Yüce Allah lanetlemiştir, biz de lanetleriz. Belli bilsin!” demişti. (Ed. Erbay, 2014: 563). Bu buyruk üzerine gelen misafirler evlat sahibi oluşlarına göre karşılanmış ve otağlara oturtulmuşlardır.

“Gün ağardığında, Dirse Han kalkıp yerinden doğrulmuş, kırk yiğidini yanına alarak Bayındır Han'ın sohbetine geliyordu. Bayındır Han'ın yiğitleri Dirse Han'ı karşıladılar. Getirip kara otağa kondurdular. Kara keçeyi altına serdiler. Kara koyun yahnisinden önüne getirdiler. ‘Bayındır Han'dan buyruk böyledir Han'ım!’ dediler” (Ed. Erbay, 2014: 564). Evlat sahibi olmanın önemi, daha çok toplum devamlılığı ve toplumun nüfus yönünden güç kazanmasıyla ilgili olduğundan manevi yaptırımlarla çocuk sahibi olmanın teşvik edildiği görülür. Bir Türk destanı olan Köroğlu Destanında da tıpkı Dirse Han gibi Köroğlu'nun da evladının olmayışının üzüntüsünü yaşadığı görülmektedir. Köroğlu Destanına ait rivayetlerde *“Artık Köroğlu da yüz yirmi yaşına girmiş, ihtiyarlamıştır. Fakat zürriyet bırakmadığına her zaman esef eder.”* (Boratav,1984: 29) ifadeleri yer almaktadır. Böylelikle geçmişten günümüze çocuk sahibi olmanın her zaman önemsendiği anlaşılmaktadır.

Adabımuâşeretle ilgili bir diğer husus beylerin oturma düzeni ile ilgilidir. Bu konuyla ilgili olarak iki anlatı dikkat çekmektedir. Birincisi Bay Büre Bey Oğlu Bamsı Beyrek anlatısı diğeri ise Uşun Koca Oğlu Segrek anlatısıdır. İlk anlatıda dikkat çeken nokta, gelen misafirlerin ev sahibine hürmetleridir.

Bay Büre Bey'in oğlu kâfir tarafından malı yağmalanan bezirgânlara yardım eder; ancak bezirgânlar onun kim olduğunu tanımaz ve Büre Bey'in yanına gelirler. Geldiklerinde kendilerine yardım eden ancak kimliğini söylemeyen yiğidi Büre Bey'in yanında görünce şaşırırlar.

“Boz oğlan babasının evine geldi. Bezirgânlar geldi diye babası sevindi. Çadırılı otağ, ala sayvan diktirdi. İpek halılar serdirdi. Geçti oturdu. Oğlunu sağ yanına aldı. Oğlan, bezirgânlar hususunda bir söz söylemedi. Kâfirleri kırdığını anmadı. Birden, bezirgânlar geldiler. Baş indirip selam verdiler. Gördüler ki baş kesen, kan döken o yiğit, Bay Büre Bey'in yanında oturuyor. Bezirgânlar yürüdüler, yiğidin elini öptüler. Bunlar böyle edince Bay Büre Bey'in öfkesi tuttu. Bezirgânlara, ‘Bre kavat oğlu kavatlar! Baba dururken oğlun elini mi öperler?’ dedi” (Ed. Erbay, 2014: 614). Bunun ardından bezirgânlar durumu

kendisine anlatırlar. Öfkesi geçen Büre Bey aynı zamanda oğlu ile iftihar eder. Buradan anlaşılan en önemli husus misafirlikteki saygı ve gelenekselleşen bazı adabımuaşeret kurallarının var olduğudur. Gelen konukların onları ağırlayacak olan beyin elini öpmeleri, beyin büyüklüğünün kabul edildiğini göstermekle birlikte, aynı zamanda kişinin ağırlığının ve toplumdaki konumunun da bir göstergesidir. Böylece toplumda boyun ileri gelenlerinin elinin öpüldüğü, onlara hürmet edildiği anlaşılmaktadır. Aynı zamanda Bay Büre Bey'in sağında oturan oğlu, onun en yakını olması dolayısıyla o konumda oturabilmiştir². İkinci anlatıda ise tıpkı Dirse Han oğlu Boğaç Han anlatısını andıran bir uygulama ile karşılaşmaktadır.

“Oğuz zamanında Uşun Koca derler bir kişi vardı. Ömründe iki oğlu vardı. Büyük oğlunun adı Egrek idi. Bahadır, delikanlı, güzel bir yiğit idi. Bayındır Han'ın divanına ne zaman istese varır gelirdi. Beyler Bey'i olan Kazan'ın divanında buna hiç kapı baca yoktu. Beyleri çiğneyip Kazan'ın önüne otururdu. Kimseye iltifat eylemezdi” (Ed. Erbay, 2014: 763). Bu anlatılardan hareketle Oğuzlar içinde hürmetsizliğin hoş karşılanmadığı anlaşılmaktadır. Egrek'in yaptığı bu davranış, diğerlerinin hoşuna gitmez, çünkü hepsi kendi makamını hak ederek almıştır. Bunun üzerine Uzamış adlı bir beyin Egrek'e çıktığı görülür. Aynı zamanda Oğuzlar arasında beylere iltifatın, hoş sözün bir gelenek olduğu da bu anlatıdan tespit edilmiştir.

“Bre Uşun Koca oğlu, burada oturan beylerin her biri oturduğu yeri kılıcıyla ekmeğiyle almıştır. Bre, sen baş mı kestir, kan mı döktün, aç mı doyurdun, çıplak mı donattın?” (Ed. Erbay, 2014: 763) diyen Uzamış beyin bu lafı Egrek'e dokunur. Beyliğin güç kazanmak, aç doyurmak, fakir giydirmek olduğunu ima eden Uzamış bey, Egrek'e yaptığı hatayı anlatır. Uzamış Bey'in cümlelerinden aynı zamanda Türkler arasında bey olmanın, oturduğu yeri ve makamı hak etmenin ölçütlerini de görmekteyiz. Bunlar, düşmanla mücadele ve sosyal devlet anlayışının gereği olarak insanlara yardım etmektir.

Misafirlikte adabımuaşeret gereği misafirin beyi övmesi gelen konuğun ev sahibine saygısı olarak görülür. Bu durum Bamsı Beyrek anlatısında da görülmektedir. Bamsı Beyrek'in kendisini tanınamaları için ozan kılığına girip düğün alanına varması ile birlikte önce Han'ı selamlar, onun kişiliğini, yiğitliğini ve devletini över.

“Sabah sabah sapa yerde dikildiğinde ak otağlı;

Atlasla yapıldığında

mavi sayvanlı,

Tavla tavla çekildiğinde şehbaz atlı,

.....

Karaçuğun kaplanı

Han Uruz'un babası

Han'im Kazan

.....

Sağda oturan sağ beyler

Sol kolda oturan sol beyler

Eşikteki güvenilir kişiler,

² Türk kültüründe sağda ya da solda oturma bir nevi, var olan mevki ve yakınlığın göstergesi olup bunun Oğuz Kağan Destanı'nda bu durumun örneklerine rastlanmaktadır. Destanda görülen ikili yapı, sağ ve sol olmak üzere düzenlenmiş olup Bozokların sağ kolu, Üçokların ise sol kolu temsil ettiği bilinmektedir. Bu anlayış devlet idaresinde de belirleyici olmuştur.

Dipte oturan has beyler

Kutlu olsun devletiniz! (Ed. Erbay, 2014: 634-635).

diyerek beyleri oturma düzenlerine ve beyle aralarındaki ilişkiye gör ayrı ayrı selamlar, hepsine hürmet eder. Bu anlatıda da Türk geleneğinde misafirliğin oturma düzeninin belli bir yakınlığa ve konuma göre yapıldığı görülmektedir.

Oğuz beyleri içinde en fazla toy düzenleyip misafir ağırlayan isim olarak Bayındır Han, Dede Korkut anlatılarında aynı zamanda hem yiğitliğiyle hem de cömertliğiyle de öne çıkar. Her yıl toy düzenleyen Bayındır Han, gelen misafirlerini hediyelerle donatır.

“Yılda bir kere Bayındır Han’ın divanına varırdı. Yine Bayındır Han’dan bir adam geldi, “Çabuk gelsin!” diye haber getirdi. Begil hemen geldi, armağanlar sundu ve Bayındır Han’ın elini öptü. Han da Begil’i misafir etti, güzel at, güzel kaftan, bolca da harçlık verdi. Üç gün boyunca ağırladı. “Üç gün de Begil’i av etiyle ağırlayalım, beyler! dedi. Av çağrısı yapıldı” (Ed. Erbay, 2014: 746). Tıpkı Bayındır Han gibi, Dede Korkut anlatılarında öne çıkan bir diğer isim olan Kazan Han da misafir ağırlayıp şölenler düzenleyen bir beydir.

“Bir gün Ulaş oğlu Kazan Bey yerinden kalkmıştı. Kara yerin üzerine otağlarını diktirmişti. Bin yerde ipek halıçesi döşenmişti. Ala sayvanı gökyüzüne yükselmişti. Doksan tümen Genç Oğuz, sohbetine gelmişti. Ağzı küçük şarap küpleri ortalığa konmuştu. Dokuz yere ağzı büyük şarap küpleri konmuştu. Altın kadehler, sürahiler dizilmişti. Dokuz kara gözlü, örme saçlı, elleri bileğinden kınalı, parmakları nakışlı, boyunları birer karış kafir kızları, al şarabı, altın kadehle Oğuz beylerine sunuyorlardı. Her birinden Ulaş oğlu Salur Kazan içmişti. Kaftan, cüppe, çadır, otağ bağışlıyordu, katar katar develer bağışlıyordu (Ed. Erbay, 2014: 647).

Misafirin ev sahibi olan beye hürmet ettiği, saygıda kusur etmediği görülmektedir. Bununla birlikte misafirin de ev sahibi tarafından en iyi şekilde ağırlanması ona hediyeler sunulması Türk kültürünün bir geleneği olarak karşımıza çıkar. Çünkü misafir, Tanrı misafiri olarak görülür ve ev sahibine bolluk bereket getireceğine inanılır. Sık sık misafir ağırlayan beylerden biri olan Bayındır Han ve Kazan Han, konuklarına izzeti ikramda kusur etmezler. Üstelik bir de uğurlarken at, kaftan, harçlık, çadır, otağ, cüppe, katar katar deve vb. gibi değerli hediyeler bağışladıkları görülmektedir.

Kısaca, Türk kültüründe;

- Misafir tarafından ev sahibine hürmet ve dua edildiği,
- Ev sahibi beyin büyüklüğünün, şanının ve devletinin yüceltildiği,
- Ev sahibi tarafından gelen konuğa en iyi yiyeceklerden ikramlar yapıldığı,
- Konuğun rahat ettirildiği,
- Gelen misafirlerin oturma düzeninin toplumdaki konumlarına göre olduğu, bir başka deyişle herkesin oturduğu yeri hakkıyla elde ettiği,
- Ev sahibi-misafir ilişkisinin saygı sevgi çerçevesinde olduğu anlaşılmaktadır.

c. Gelen Misafire Yapılan İkramlar

Gerek düzenlenen toylarda gerekse diğer davetlerde misafirin en iyi şekilde ağırlanmaya çalışıldığı ve ikram olarak en iyi yiyeceklerin sunulduğu anlaşılmaktadır. Bunlar daha çok av etleri ile birlikte attan aygır, deveden buğra, koyundan koç, kuzu eti gibi yiyecekler ile Türk kültüründe hâlen (özellikle Orta Asya’da) önemli bir içecek olan kımızdan oluşmaktadır. Bu

yiyecek-içeceklerin sadece misafire sunulmadığı, aynı zamanda ihtiyacı olan kimselere de verildiği görülür. Dirse Han Oğlu Boğaç Han anlatısında Dirse Han'ın eşinin

“... İç Oğuzun Taş Oğuzun biglerin üstüne yağnak itgil, aç görse toyurgıl, yalınçak görse tonatgıl, borçlıyı borçundan kurtargıl, depe gibi et yağ, göl gibi kimiz sağdur, ulu toy eyle, hacet dile, ola kim bir ağzı dualının alkıştı ile Tanrı bize bir batman ayal vire” (Ergin, 2011: 81) nasihati üzerine Dirse Han denileni yapar. Bir beye yakışır şekilde büyük bir ziyafet verir ve herkesi davet eder. Bu davette en değerli yiyecekleri bol bol ikram eder.

“Dirse Han dişi ehlinün söziy ile ulu toy eyledi, hacet diledi. Attan aygır, deveden buğra koyundan koç kırdurdu. İç Oğuz taş Oğuz biglerin üstüne yağnak itdi. Aç görse toyurdu. Yalın görse tonatdı. Borçlıyı borçından kurtardı. Depe gibi et yağdı, göl gibi kimiz sağdurdu. El götürdiler hacet dilediler. Bir ağzı dualının aklıştı ile Allah Ta'ala bir ayal virdi (Ergin, 2011: 81).

Böylece Türk kültüründe misafire ikram edilen yiyecekten kısılmadığı, eldeki imkânlar neticesinde her şeyin en iyisinin sunulduğu anlaşılmaktadır. Bu anlatıdan anlaşılacağı üzere fakirleri yedirip içirmek sosyal bir devletin gereği olmakla birlikte bazen beyler tarafından, sadece hayır duası almak amacıyla da yapılmaktadır. Hatta Kara ve Yılmaz'a göre yapılan avlar bile bazen misafir ağırlama sebebidir.

“Av, hikâyelerde bazen de misafir ağırlama bahanesidir. Begil Oğlu Emre'nin Hikâyesi”nde Bayındır Hanın emri üzerine kendisini ziyarete gelen Begil'i misafir ederek ona “güzel at, güzel kaftan ve bol harçlık vermesi; ava çıkararak onu av etiyle misafir etmesi bu duruma örnek teşkil edebilir” (Kara; Yılmaz, 2010: 15).

Yapılan toplantılarda ya da davetlerde misafirlerin bazen sosyal bir dayanışma düşüncesiyle birbirlerine destek olmak için hep bir ağızdan dua ettiklerine de şahit olunmaktadır. Söz gelimi, Bay Büre Bey Oğlu Bamsı Beyrek anlatısında, çocuğu olmayan Bay Büre Bey, sağında ve solunda Oğuz beylerini ve onların oğullarını görünce kendi hâline acır ve ağlar. Neden ağladığını soran Salur Kazan'a derdini şöyle anlatır:

“Tacım tahtım için ağlarım. Bir gün düşüp öldüğümde yerimde yurdumda kimse kalmayacak.

...

Böyle deyince güçlü Oğuz beyleri, yüzlerini göğe tuttular, el kaldırıp dua ettiler, ‘Yüce Allah sana bir oğul versin!’ dediler. O zaman da beylerin alkışı alkış, kargışı kargışı. Duaları kabul olurdu. Bay Bican Bey de yerinden kalktı, ‘Beyler benim için de dua eyleyin. Yüce Allah bana da bir kız versin.’ dedi. Güçlü Oğuz beyleri el kaldırdılar, dua eylediler” (Ed. Erbay, 2014: 611-612). Böylece hep birlikte birbirlerine dayanışma içinde iyi temennilerde bulundular. Kısaca gerek toyları gerekse diğer toplantıları sadece birer yeme içme eğlenme olarak görmek doğru değildir. Bu tür toplantılar misafirin beye saygısını ve bağlılığını gösterdiği, ev sahibi beyin de misafiri en iyi şekilde ağırlayarak onu hoşnut ettiği ve büyüklüğünü gösterdiği birer toplantı mahiyetindedir.

Dede Korkut anlatılarında misafirlerin hep iyi karşılanıp el üstünde tutulduğu söylenemez. Söz gelimi Banı Çiçek'i Bamsı Beyrek'e istemeye giden Dede Korkut, Banı Çiçek'in kardeşi Deli Karçar'ın hışmina uğrar.

“Dedem Korkut öteden beri geldi, baş indirdi, ağır bastı. Ağız dilden, güzel selam verdi. Deli Karçar, ağzını köpüklendirdi, Dede Korkut’un yüzüne baktı; ‘Aleykes-selam, ey ameli azmış, ne yaptığını bilmez! Yüce Allah ak alınına bela yazmış. Ayaklıların buraya geldiği yok, ağızlıların bu suyumdan içtiği yok! Sana n’oldu, amelin mi azdı, ne yapacağını mı bilmiyorsun?’ dedi.

Dede Korkut dedi:

*“Karşı yatan kara dağını aşmaya gelmişim,
Akıntılı güzel suyunu geçmeye gelmişim,
Geniş eteğine, dar koltuğuna kısılmaya gelmişim,
Tanrı’nın buyruğu, Peygamber’in kavliyle,
Aydan arı, günden güzel kız kardeşim Banı Çiçek’i
Bamsı Beyrek’e istemeye gelmişim” dedi (Ed. Erbay, 2014: 618).*

Dede Korkut böyle deyince, Deli Karçar, *“Bre, ne istediğimi yetiştirin! Kara aygırı silahlarıyla getirin!” dedi. Kara aygırı silahlarıyla getirdiler. Deli Karçar’ı bindirdiler. Dede Korkut orada durmadı, kaçtı. ...”* (Ed. Erbay, 2014: 618). Deli Karçar adlı şahsın, bu anlatıda daha çok hâl ve tavırlarıyla Deli lakabını aldığı düşünülmektedir. Kendisi değil misafiri, hiç kimseyi yanına yöresine hele kız kardeşinin yanına yaklaştırmaz. Bu nedenle Dede Korkut’a da kötü davranır ve onu kovar. Deli Karçar ve Dede Korkut arasındaki kovalamacanın devam edilmişinden anlaşıldığına göre, Deli Karçar yaşa hürmet dahi etmez. Bu durum böyle sunulmuş olsa da genel itibarıyla Dede Korkut anlatılarında misafirliğin önemli bir yeri olduğu, Türk örf ve âdetlerinde misafir ağırlamanın bir gelenek olduğu anlaşılmaktadır.

Sonuç

Aça’ya göre *“Oğuznâmecilik geleneğinin en önemli eserlerinden olan kitap, ihtiva ettiği atasözü, deyim, ağıt, alkış-kargış örneklerinin yanı sıra, eski Türk gelenekleri, inanışları ve pratikleri ile eski Türk şiiriyle nesrinin en güzel örneklerini sunması bakımından halk edebiyatı araştırmaları için eşsiz bir kaynaktır”* (Aça, 2006: 9). Bu eşsiz hazine aynı zamanda toplumsal değerlere temel oluşturacak bir kaynak olarak da kabul edilir. Soyut bir kavram olan “değer” ancak uygulamada somutluk kazanır. Söz gelimi Türk kültüründe tartışılmaz birer değer olan çalışkanlık, vefa, komşuluk vb. gibi değerler ancak davranışa dönüştüğünde gerçek birer değer kabul edilir. Bu açıdan bakıldığında, misafirperverlik de toplumsal bir değer olup konunun somut örneklerinin yer aldığı en temel eserlerden biri Dede Korkut Kitabı’dır. Eserde var olan anlatılar örnekleminde geçmişte Türk kültüründe misafire verilen önemden misafir karşılamaya, ev sahibi misafir ilişkisinden ikramlara kadar pek çok konuda bilgi sahibi olunmaktadır.

Dede Korkut anlatılarından hareketle, eski Türk geleneğinde misafir ağırlamanın önemli olduğu anlaşılmaktadır. Gelen misafire saygı ve hizmette kusur edilmediği, en iyi şekilde ağırlandığı, kendisine hediyeler takdim edildiği ve dolayısıyla karşılıklı saygı ve sevginin sürüp gittiği anlaşılmaktadır. Aynı şekilde gelen misafirin de ev sahibine saygılı olduğu, onun şanını yücelttiği, saygıda kusur etmediği anlaşılmaktadır.

Misafirperverlik diğer değerlerden farklı olarak kendi içinde birçok değeri barındırır. Dostluk, arkadaşlık, yardımseverlik, vefa, saygı, sevgi, dürüstlük vb. gibi birçok değer, misafirperverliğin içinde yer alır. Dede Korkut anlatılarını günümüzde eğitim kademelerinde

birer eğitim materyali olarak kullanmak, tıpkı misafirperverlik gibi birçok değer kazandırılmasına katkı sunacaktır.

Kaynakça

- Aça, M. (2006). Kaynaklar. Öcal Oğuz, (Ed.), *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı içinde (s.1-30)*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Akbalık, H. (2015). *Değerler eğitimi bağlamında Hacı Bektâş-ı Veli'nin eserlerinde yer alan eğitsel unsurlar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Aksoy, Ö. A. (1993). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2*. <http://www.vahdetnafizaksu.net/aksy.pdf> adresinden erişilmiştir. Erişim tarihi 25.05.2016.
- Aksoy, Ö. A. (1996). *Tarama Sözlüğü VII*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü,
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_atasozleri&view=atasozleriadresinden
erişilmiştir. Erişim tarihi 07.06.2016.
- Boratav, P. N. (1984). *Köroğlu Destanı*. İstanbul: Adam yayıncılık.
- Çayır Çevik, Y. (2014). *Türkçe öğretim programlarında değerler ve Dede Korkut Hikâyeleri'nin değerler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Burdur.
- Duymaz, A. (2005). Oğuz Kağan Destanı'ndan Dede Korkut'a Toy Geleneğinin Simgesel Anlamı ve Türk Paylaşım Modeli. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, S.5, s.37-60.
- Erbay, H. (Ed.). (2014). *Dede Korkut Kitabı Han'ım Hey!*, Ankara: Özyurt Matbaacılık.
- Ergin, M. (2011). *Dede Korkut Kitabı-1*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kara, R. ; Yılmaz, O. (2010). Dede Korkut Hikâyelerinde Sosyal Hayat. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi I*, 193-211.
- Karadağ, B. (2008). *Sünnette misafirlilik ve misafir ağırlama*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kaşgarlı Mahmud, *Divan-ı Lügat'it Türk*, (Çev. Besim Atalay).
file:///C:/Users/E%C4%9Fitim/Downloads/0053-(3)Divani%20lughatit%20turk-turkiye-3-(52.903KB).pdf adresinden erişilmiştir. Erişim tarihi 28.05.2016.
- Özkartal, M. (2009). *İlköğretim sanat etkinlikleri dersinde Dede Korkut Destanı'nın milli değerlerin kazanılmasına etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Türk Lehçeleri Sözlüğü,
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_lehciler&view=lehciler adresinden erişilmiştir. Erişim tarihi 01.06.2016.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ
Sayı: 56 Temmuz - Ağustos 2016
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN
<http://www.akademikbakis.org>

Yaman, E.; Bayburtlu, F.; Tekir, B.; Kırman, S. (2015). Dede Korkut Çizgi filminde Yer Alan Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, C.13, N.29, s.245-269.

Yurtbaşı, M. (2012). *Sınıflandırılmış Atasözleri Sözlüğü*. İstanbul: excellence publishing.